

NADĚJE NEKLAME

Spes non confundit

Bula k vyhlášení řádného Svatého roku 2025

František
římský biskup
služebník služebníků Božích

těm, kdo budou číst tento list
ať naděje naplní vaše srdce

1. *Spes non confundit*, „naděje neklame“ (Řím 5, 5). Právě ve znamení naděje dodává apoštol Pavel odvalu komunitě křesťanů v Římě. Naděje je také hlavním poselstvím nadcházejícího Svatého roku, který papež podle starobylé tradice vyhláší každých pětadvacet let. Myslím na všechny *poutníky naděje*, kteří se vypraví do Říma, aby zde zažili Svatý rok, a na všechny, kteří nebudou moci přijet nebo přijít do města apoštolů Petra a Pavla a budou tento Rok slavit v místních církvích. Kéž je to pro všechny čas opravdového a osobního setkání s Pánem Ježíšem, který je „dveřmi“ spásy (srov. Jan 10, 7.9), s tím, kterého církev, jak je to jejím posláním, vždy, všude a všem hlásá jako „naši naději“ (1 Tim 1, 1).

Všichni doufáme. V srdci každého člověka se skrývá naděje jako touha po dobru a očekávání dobra, ač nevíme, co přinese druhý den. Nepředvídatelnost budoucnosti přece jen dává vzejít někdy protikladným pocitům: od důvěry po obavy, od vyrovnanosti po bezútěšnost, od jistoty po pochybnosti. Často se setkáváme s lidmi, kteří jsou skleslí, kteří do budoucnosti hledí skepticky a pesimisticky, jako kdyby jim nic nemohlo přinést štěstí. Kéž je Svatý rok pro všechny příležitostí k oživení naděje. Slovo Boží nám pomáhá nalézt pro to odůvodnění. Nechme se vést tím, co apoštol Pavel píše právě křesťanům v Římě.

SLOVO NADĚJE

2. „Jestliže jsme ospravedlněni na základě víry, žijeme v pokoji s Bohem skrze našeho Pána Ježíše Krista. Skrze něho totiž máme vírou přístup k této milosti a pevně v ní stojíme. Naše chloubka je také v tom, že máme naději dosáhnout slávy u Boha... Naděje však neklame, protože Boží láska je nám vylita do srdce skrze Ducha Svatého, který nám byl dán“ (Řím 5, 1–2.5). Svatý Pavel zde předkládá mnoho podnětů k zamyšlení. Víme, že List Římanům představuje přelom v jeho evangelizační činnosti. Až do této chvíle hlásal evangelium ve východní části římské říše, a nyní ho čeká Řím, s tím vším, co v očích světa ztělesňuje: velkou výzvu, které je zapotřebí čelit pro hlásání evangelia, jež nemůže znát překážek ani hranic. Církev v Římě nebyla založena Pavlem, a on pocituje velikou touhu se tam dostat, aby všem přinesl evangelium Ježíše Krista, mrtvého a vzkříšeného, jako zvěst naděje, která naplňuje to, co bylo přislíbeno, uvádí do slávy, a protože je založena na lásce, neklame.
3. Naděje se totiž rodí z lásky a stojí na lásce, která tryská z Ježíšova srdce probodeného na kříži: „Neboť jestliže jsme s Bohem byli usmířeni smrtí jeho Syna v době, kdy jsme s ním byli ještě znepřáteleni, tím spíše – po usmíření – budeme zachráněni jeho životem“ (Řím 5, 10). A jeho život se projevuje v našem životě víry, který má svůj počátek ve křtu, rozvíjí se poddajností milosti Boží a je ožívován nadějí, jež se neustále obnovuje a je díky vanutí Ducha Svatého neochvějná.

Je to totiž Duch Svatý a jeho trvalá přítomnost na stezkách, jimiž jde církev, kdo ve věřících září světlem naděje. On toto světlo udržuje zažehnuté jako pochodň, která nikdy neuhasne, aby nám byl v našem životě oporou a posilou. Křesťanská naděje se opravdu nemýlí a neklame, protože stojí na jistotě, že nic a nikdo nás nemůže nikdy odloučit od Boží lásky: „Kdo by nás mohl odloučit od lásky Kristovy? Snad soužení nebo útlak nebo pronásledování nebo hlad nebo bída nebo nebezpečí nebo zabítí?... Ale v tom ve všem skvěle vítězíme skrze toho, který si nás zamiloval. A já jsem přesvědčen: ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížata, ani nic přítomného, ani nic budoucího, ani moci, ani výška, ani hloubka, a vůbec nic stvořeného nebude nás moci odloučit od Boží lásky v Kristu

Ježíši, našem Pánu“ (Řím 8, 35.37–39). Ano, proto tuto naději nezlomí žádné nesnáze. Stojí na víře a je živena láskou, a tak umožňuje jít životem dál. Svätý Augustin k tomu píše: „Člověk jakéhokoli životního stavu nemůže žít bez těchto tří schopností duše: věřit, doufat a milovat.“ [1]

4. Svätý Pavel je velký realista. Ví, že život sestává z radostí a bolestí, že láska je podrobena zkoušce, když narůstají potíže a zdá se, že utrpení naději zlomí. Přesto píše: „Chlubíme se i souženími. Víme přece, že soužení plodí vytrvalost. Vytrvalost plodí osvědčenost, osvědčenost plodí naději“ (Řím 5, 3–4). Pro apoštola Pavla jsou soužení a utrpení typickými okolnostmi, se kterými mají co do činění ti, kdo hlásají evangelium v podmínkách nepochopení a pronásledování (srov. 2 Kor 6, 3–10). I v takových situacích lze ale skrze temnotu zahlédnout světlo. Člověk totiž zjistí, jakou odvalu mu k evangelizaci dodává síla, která pramení z Kristova kříže a zmrtvýchvstání. A to vede k růstu v ctnosti, která je úzce spojena s nadějí: *trpělivosti*. Už jsme si zvykli na to, že ve světě, kde se spěch stal konstantou, chceme všechno a teď hned. Člověk už nemá čas, aby se setkal s druhými, a často je i v rodinách složité se společně sejít a v klidu si promluvit. Trpělivost ustupuje spěchu, což je lidem k jejich velké škodě. Na její místo se tak dostávají netrpělivost, nervozita, někdy i bezdůvodné násilí, které plodí nespokojnost a uzavřenost.

Navíc v době internetu, kdy místo a čas nahrazuje „tady a teď“, není trpělivost vítaným hostem. Kdybychom se ještě s obdivem dokázali dívat na stvořený svět, dokázali bychom pochopit, jak zásadní je trpělivost. Čekat tak, jak se střídají roční období s plody, které přinášejí. Pozorovat život zvířat a cykly jejich vývoje. Mít prostý zrak svatého Františka, který ve svém *Chvalozpěvu stvoření*, sepsaném právě před 800 lety, vnímal stvoření jako jednu velkou rodinu a nazýval slunce „bratrem“ a měsíc „sestrou“. [2] Pokud znovu objevíme trpělivost, uděláme mnoho dobrého pro sebe i pro druhé. Svätý Pavel se často odvolává na trpělivost, aby zdůraznil, jak důležité jsou vytrvalost a důvěra v to, co nám bylo Bohem přislíbeno, ale především svědčí o tom, že Bůh má trpělivost s námi, on, „Bůh, zdroj vytrvalosti a povzbuzení“ (Řím 15, 5). Trpělivost, která je také plodem Ducha Svatého, udržuje naději živou a upevňuje ji jako

ctnost a životní styl. Naučme se proto vyprošovat si často milost trpělivosti, která je dcerou naděje a zároveň ji upevňuje.

CESTA NADĚJE

5. Tato provázanost naděje a trpělivosti jasně ukazuje, do jaké míry je život křesťana *cestou*, na níž jsou potřeba také *silné okamžiky*, které živí a posilují naději, tuto nenahraditelnou společnici, která nám dává zahlédnout cíl, jímž je setkání s Pánem Ježíšem. Rád si připomínám, že vyhlášení prvního Svatého roku v roce 1300 předcházela cesta milosti, která měla své kořeny v lidové zbožnosti. Nemůžeme přece opominout ony nejrůznější formy, jimiž se milost odpuštění hojně vylévala na věřící svatý lid Boží. Jako příklad můžeme uvést takzvané velké odpuštění, „perdonanza“, tedy plnomocné odpustky, které svatý papež Celestýn V. udělil těm, kdo přišli do baziliky Santa Maria di Collemaggio ve městě L'Aquila ve dnech 28. a 29. srpna 1294, šest let předtím, než papež Bonifác VIII. vyhlásil Svatý rok. Milost milosrdenství u příležitosti jubileí už tedy církev zažila. A ještě dříve, v roce 1216, papež Honorius III. vyslyšel prosbu svatého Františka, který žádal o odpustky pro ty, kdo navštíví v prvních dvou srpnových dnech svatyni Porciunkulu. Totéž lze říci o poutích do Santiago de Compostela. Vždyť papež Kalist II. v roce 1122 dovolil, aby se v tamějším chrámu slavil Svatý rok pokaždé, když svátek apoštola Jakuba připadne na neděli. Je dobře, že nadále přetrvávají tyto „rozšířené“ příležitosti k jubilejním oslavám, aby tak síla Božího odpuštění byla společenstvím i jednotlivcům oporou a provázela je na jejich cestě životem.

Není náhodou, že zásadním prvkem každého Svatého roku je *pout'*. Pro toho, kdo hledá smysl života, je charakteristické, že se vydává na cestu. Pěší pout' velmi napomáhá ke znovuobjevení hodnoty ticha, námahy a toho, co je podstatné. Ani v nadcházejícím roce se *poutníci naděje* neopominou vydat po starodávných i nových stezkách, aby intenzivně zakusili Svatý rok. Navíc v samotném městě Římě budou kromě tradičních cest po katakombách a sedmi římských kostelích k dispozici další trasy, které poutníky povedou po stopách víry. Tím, že se poutníci budou přesouvat ze země do země, jako kdyby neexistovaly hranice, od města

k městu, a přitom budou rozjímat nad stvořením a uměleckými díly, uloží si do srdce poklad sestávající z nejrůznějších zkušeností a zážitků ze setkání s jinými kulturami. Ve svém nitru si tak ponесou krásu, která, stmelelná modlitbou, vede k díkůvzdání Bohu za divy, jež učinil. Kostely zapojené do oslav Svatého roku, jak při poutních cestách, tak ve městě Římě, budou duchovními oázami, kde se poutníci budou moci posílit na své cestě víry a napojit se u pramenů naděje, především když přistoupí ke svátosti smíření, která je nenahraditelným výchozím bodem na opravdové cestě obrácení. Kéž se v místních církvích dbá zvláštním způsobem na přípravu kněží a věřících k přijetí této svátosti a na to, aby k ní mohl každý jednotlivě přistoupit.

Zvláštní pozvání k tomuto putování chci adresovat věřícím východních církví, zvláště těm, kteří jsou již v úplné jednotě s nástupcem Petrovým. Oni, kteří kvůli své věrnosti Kristu a církvi tolik trpěli, často až tak, že zemřeli, se musí cítit vítanými v Římě, který je i jejich matkou a který uchovává tolik připomínek jejich přítomnosti. Katolická církev, obohacená jejich starobylými liturgiemi, teologií a spiritualitou Otců, mnichů a teologů, chce symbolicky vyjádřit to, že přijímá je i jejich pravoslavné bratry a sestry v době, ve které už zažívají putování po křížové cestě, kvůli níž jsou často nuceni opustit svou vlast, svá posvátná místa, odkud je vstříc bezpečnějším zemím vyhánění násilím a nestabilita. Naděje, že jsou milováni církví, která je neopustí, ale půjde s nimi kamkoli, pro ně poselství Svatého roku ještě umocňuje.

6. Svatý rok 2025 navazuje na předchozí milostivá léta. Během posledního řádného Svatého roku byl překročen práh dvou tisíc let od narození Ježíše Krista. Poté, 13. března 2015, jsem vyhlásil mimořádný Svatý rok s tím záměrem, aby se mohla projevit „milosrdná tvář“ Boha [3] a bylo možné se s ní setkat, což je ústřední zvěst evangelia pro každého člověka v jakékoli době. Nyní nastal čas nového Svatého roku, kdy se znovu dokořán otevře Svatá brána a každý bude moci živě zakusit Boží lásku, která probouzí v srdci pevnou naději na spásu v Ježíši Kristu. Zároveň se tímto Svatým rokem začneme ubírat vstříc k jiné události, která je pro všechny křesťany zásadní, a to k roku 2033, kdy budeme slavit dva tisíce let našeho vykoupení dovršeného utrpením, smrtí a zmrtvýchvstáním Pána

Ježíše. Stojíme tak na začátku cesty vyznačující se významnými milníky, událostmi, v nichž bude Boží milost předcházet a provázet lid, který bude putovat s účinnou vírou, obětavou láskou a vytrvalou nadějí (srov. 1 Sol 1, 3).

S odkazem na tuto tak dlouhou tradici a s jistotou, že celá církev v tomto Svatém roce intenzivně zakusí milost a naději, stanovuji, že Svatá brána baziliky svatého Petra ve Vatikánu se otevře 24. prosince 2024, čímž bude zahájen řádný Svatý rok. Následující neděli, tedy 29. prosince 2024, otevřu Svatou bránu své katedrály svatého Jana v Lateránu, která 9. listopadu tohoto roku oslaví 1700 let od posvěcení. Poté, 1. ledna 2025, o slavnosti Matky Boží, Panny Marie, bude otevřena Svatá brána papežské baziliky Santa Maria Maggiore. A konečně v neděli 5. ledna se otevře Svatá brána papežské baziliky svatého Pavla za hradbami. Tyto poslední tři Svaté brány se uzavřou v neděli 28. prosince 2025.

Dále stanovuji, aby v neděli 29. prosince 2024 diecézní biskupové ve všech katedrálách a konkatedrálách slavili u příležitosti slavnostního zahájení Svatého roku eucharistii, a to podle Rituálu, který bude k této události připraven. Pokud jde o slavení této mše svaté v konkatedrále, může biskupa nahradit jeho delegát, který k tomu bude výslovně určen. Kěž pouť konaná do katedrály z určitého kostela zvoleného ke *collectio* je znamením cesty naděje, která ve světle Božího slova stmeluje věřící. Nechť se při pouti čtou některé části tohoto dokumentu a oznámí se lidu, že je možné u příležitosti Svatého roku získat odpustky podle předpisů obsažených ve výše uvedeném Rituálu ke slavení Svatého roku v místních církvích. Během Svatého roku, který v místních církvích skončí v neděli 28. prosince 2025, kéž je postaráno o to, aby se Božimu lidu v plnosti dostalo jak zvěsti naděje v Boží milost, tak znamení, která dosvědčují její účinnost.

Řádný Svatý rok bude ukončen uzavřením Svaté brány papežské baziliky svatého Petra ve Vatikánu 6. ledna 2026 o slavnosti Zjevení Páně. Kěž se světlo křesťanské naděje dostane ke každému člověku jako poselství Boží lásky, která je pro všechny! A kéž se církev ve všech částech světa stane věrohodným svědkem této zvěsti!

ZNAMENÍ NADĚJE

7. Kromě toho, že čerpáme svou nadějí z milosti Boží, jsme vybízeni také k tomu, abychom ji odkrývali ve *znameních doby*, která nám Pán dává. Jak stanovuje II. vatikánský koncil, církev „musí neustále zkoumat znamení doby a vykládat je ve světle evangelia, aby mohla způsobem každé generaci přiměřeným odpovídat na věčné otázky, které si lidé kladou: Jaký je smysl přítomného a budoucího života a jaký je jejich vzájemný vztah“. [4] Je tedy zapotřebí věnovat pozornost oněm tolika dobrům, která jsou ve světě přítomna, abychom neupadli v pokušení považovat se za ty, kdo jsou přemáháni zlem a násilím. Ale znamení doby, ke kterým patří touha lidského srdce, jež potřebuje spásnou Boží přítomnost, si žádají, aby byla proměňována ve znamení naděje.
8. První znamení naděje se projevuje v *pokoji* ve světě, který znovu tone v tragédii *války*. Lidstvo, nepamětlivé dramata, která se odehrála v minulosti, je vystaveno nové a těžké zkoušce, v níž jsou mnohé národy sužovány krutým násilím. Je ještě něco, co tyto národy nemusely snášet? Jak je možné, že jejich zoufalý křik o pomoc nepřiměje státníky k tomu, aby chtěli ukončit tolikero regionálních konfliktů, když jsou si vědomi důsledků, které z toho mohou vyplývat v celosvětové rovině? Je to příliš snít o tom, že zbraně umlknou a přestanou být nositeli zkázy a smrti? Kéž ve Svatém roce pamatujeme na to, že ti, kteří se stávají „tvůrci pokoje...“, budou nazváni Božími syny“ (Mt 5, 9). Potřebnost míru se dotýká nás všech a všem nám klade za úkol realizovat konkrétní projekty. Necht' nechybí úsilí diplomacie, která by s odvahou a tvořivostí vytvářela prostory k jednání, jejichž cílem je trvalý mír.
9. Dívat se do budoucnosti s nadějí znamená také mít představu o životě plném nadšení, které je třeba předávat dál. Bohužel musíme se zármutkem říci, že v řadě situací nám tato perspektiva chybí. Prvním důsledkem je *ztráta touhy po předávání života*. Kvůli zběsilému životnímu tempu, kvůli obavám stran budoucnosti, kvůli nejistotě v zaměstnání a chybějícímu odpovídajícímu sociálnímu zabezpečení, kvůli společenským modelům, kde je vše diktováno snahou o zisk, místo aby se pečovalo o vztahy, jsme v mnoha zemích svědky znepokojivého *poklesu*

porodnosti. Naopak v jiném kontextu „obviňovat demografický růst, a nikoli extrémní a selektivní konzumismus některých je způsob, který problémy neřeší“. [5]

Otevřenost životu spolu s odpovědným mateřstvím a otcovstvím je projektem, který Stvořitel vepsal do srdce a těla mužů a žen, posláním, které Pán svěřuje manželům a jejich lásce. Je naléhavě potřeba, aby tomuto poslání kromě legislativního úsilí států nechyběla ani podpora společnosti věřících a celé občanské společnosti se všemi jejími součástmi, protože *touha mladých lidí po dětech*, které jsou ovocem jejich plodné lásky, otvírá každé společnosti budoucnost a je záležitostí naděje. Závisí na naději a naději přináší.

Společnost křesťanů by proto mělo povzbuzovat ty, kdo podporují nezbytnost *společenské smlouvy, která rozvíjí naději*, je inkluzivní a neideologická, a usiluje o budoucnost naplněnou úsměvem mnoha chlapců a dívek. Ti kež jsou položeni do kolébek, kterých je v tolika částech světa už příliš mnoho prázdných. Ale ve skutečnosti jsme to my všichni, kdo potřebujeme znovu získat radost ze života, protože člověk, stvořený jako obraz Boha, podle jeho podoby (srov. Gn 1, 26), se nemůže spokojit s přežíváním nebo živořením, s přizpůsobováním se současnosti tím, že se spokojí jen s materiálními věcmi. To uzavírá člověka v individualismu, nahlodává naději, přináší smutek, který se zabydluje v srdci a vede k ztrpklosti a nesnášenlivosti.

10. Svatý rok nás vybízí, abychom se stali hmatatelnými znameními naděje pro tolik bratří a sester, kteří žijí v tíživých podmínkách. Mám na mysli *uvězněné*, kteří tím, že jsou zbaveni svobody, zažívají dennodenně kromě tvrdých vězeňských podmínek citovou prázdnotu, čelí nařízeným omezením a v nemálo případech chybějící úctě. Navrhuji vládám, aby si ve Svatém roce vzaly za své iniciativy, které navracejí naději, formy amnestie nebo odpuštění trestu za účelem pomoci uvězněným osobám znovu nabyt důvěry v sebe samé a ve společnost či programy k znovuzачlenění do společnosti, jimž by odpovídala konkrétní snaha o dodržování zákonů.

Je to starobylá výzva, která má svůj původ v Božím slově a s celou svou moudrostí spočívá v dovolávání se omilostnění a osvobození, jež

umožňují nový začátek: „Tento padesátý rok prohlásíte svatým a vyhlásíte v zemi svobodu všem jejím obyvatelům“ (Lv 25, 10). To, co stanovuje Mojžíšův zákon, přebírá prorok Izaiáš: „Hospodin mě poslal zvěstovat radostnou zprávu chudým, obvázat ty, jimž puká srdce, oznámit zajatým propuštění, svobodu uvězněným, vyhlásit Hospodinovo milostivé léto“ (Iz 61, 1–2). Jsou to slova, která si Ježíš vzal za svá na začátku svého působení, když prohlásil, že se v něm naplnilo „milostivé léto Páně“ (srov. Lk 4, 18–19). Kéž se v každém koutu světa věřící, zvláště pak pastýři, stanou mluvčími těchto naléhavých záležitostí tak, že budou jedním hlasem, který bude s odvahou žádat důstojné podmínky pro ty, kdo jsou uvězněni, respektování lidských práv a zvláště zrušení trestu smrti, což je opatření, které je v rozporu s křesťanskou vírou a ničí jakoukoli naději na odpuštění a nový začátek. [6] Aby se uvězněným dostalo konkrétního znamení blízkosti, chtěl bych sám ve vězení otevřít Svatou bránu. Byla by to pro ně symbolická výzva k tomu, aby do budoucnosti hleděli s nadějí a znovuobnovenou snahou o zapojení do života.

11. Je třeba, aby se znamení naděje dostalo *nemocným*, doma nebo v nemocnicích. Kéž ve svém utrpení nacházejí útěchu skrze blízkost těch, kdo je navštěvují, a lásku, které se jim dostává. Skutky milosrdné lásky jsou také skutky naděje, které v srdci znovu probouzejí vděčnost. Kéž se vděčnosti dostane všem zdravotníkům, kteří v nezdělaných podmínkách plní své poslání, když starostlivě pečují o nemocné a o ty, kteří jsou nejzranitelnější.

Kéž nechybí všestranná pozornost vůči těm, kteří čelí zvláště obtížným životním podmínkám, když zakoušejí vlastní slabost, zejména pokud jsou stíženi takovými nemocemi nebo hendikepy, které velmi omezují jejich osobní nezávislost. Péče o ně je hymnem oslavujícím lidskou důstojnost, zpěvem naděje, který si žádá, aby se k němu jako sbor připojila celá společnost.

12. Znamení naděje potřebují také ti, kteří jsou jejím samotným ztělesněním, a to *mladí lidé*. Ti se bohužel často musí dívat na to, jak se jim rozplývají jejich sny. Nemůžeme jim připravovat zklamání, protože na jejich nadšení stojí budoucnost. Je pěkné, když je vidíme, jak překypují energií, například když si vyhrnují rukávy a jako dobrovolníci pomáhají při

přírodních katastrofách nebo v situacích sociální nouze. Je ale smutné, když vidíme mladé lidi bez naděje. Ostatně když je budoucnost nejistá a neskýtá příležitosti k uskutečnění snů, když studium není odrazovým můstkem a hrozí, že nedostatek pracovních příležitostí nebo nedostatečně stabilní zaměstnání zcela pohřbí šanci na naplnění tužeb, nelze ani jinak než žít přítomnost v trdomyslnosti a nudě. Klam drog, riziko přešupků a hledání pomíjivého v mladých lidech více než u jiných vytváří zmatení, zastírá jim krásu a smysl života, nechává je propadat se do temných hlubin a nutí je k autodestruktivním činům. Kéž je proto Svatý rok v církvi příležitostí k impulsům ve prospěch mladých lidí. Kéž se se znovuobnoveným nadšením staráme o mladé lidi, studenty, snoubence, o přicházející generace! Budme nablízku mladým, kteří jsou radostí a nadějí církve i světa!

13. Chybět nemohou znamení naděje vůči *migrantům*, kteří opouštějí svou vlast, aby hledali lepší život pro sebe a své rodiny. Kéž jejich očekávání nejsou zklamána předsudky a uzavřeností. Kéž přijetí, které v souladu s lidskou důstojností otvírá náruč každému, jde ruku v ruce se zodpovědností, aby nikomu nebylo upíráno právo na lepší budoucnost. Kéž je tolika *exulantům, vysídlencům a uprchlíkům*, které kontroverzní mezinárodní dění nutí prchat před válkou, násilím a diskriminací, zaručeno bezpečí a přístup na pracovní trh a ke vzdělání, což jsou nezbytné nástroje k tomu, aby se začlenili do pro ně nové společnosti.

Kéž jsou křesťané vždy ochotni hájit práva nejslabších. Kéž jim s velkorysostí otevrou své dveře a přijmou je, aby nikomu nikdy nechyběla naděje na lepší život. Kéž v lidských srdcích zaznívají Ježíšova slova z velkého podobenství o posledním soudu: „Byl jsem na cestě, a ujali jste se mě,“ protože „cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejpоследnějších bratří, pro mne jste udělali“ (Mt 25, 35.40).

14. Znamení naděje si zaslouží *starší lidé*, kteří často zažívají samotu a pocit opuštěnosti. Docenit poklad, kterým jsou, docenit jejich životní zkušenosti, moudrost, jíž jsou nositeli, a to, čím mohou být prospěšní, je úkolem křesťanů a občanské společnosti. Výzva, abychom společně usilovali o soudržnost generací, je adresována všem.

Zvláště pamatuji na *dědečky a babičky*, kteří jsou ztělesněním předávání víry a životní moudrosti mladším generacím. Kéž je v tom podpoří vděčnost dětí a láska vnoučat, které v nich nacházejí své ukotvení, pochopení a povzbuzení.

15. Se sklíčeností vyprošuji naději miliardám *chudých*, kterým často k životu chybí to nejzákladnější. Tváří v tvář stále dalším a dalším po sobě následujícím vlnám chudnutí hrozí, že si na ně zvykne a smíříme se s nimi. Nemůžeme ale odvracet zrak od situací, které jsou tak dramatické a se kterými se setkáváme už všude, nejen v určitých částech světa. Potkáváme chudé nebo zchudlé lidi každý den, a někdy jsou to i naši sousedé. Často nemají kde bydlet, nemají ani jídlo, které by odpovídalo běžné denní potřebě. Trpí odloučeností a lhostejností mnohých. Je pohoršující, že ve světě, který oplývá obrovskými zdroji, z velké části určenými na zbrojení, tvoří chudí „většinu planety, jsou to miliardy lidí. Jsou sice zmiňováni v mezinárodních politických a ekonomických debatách, nicméně je zjevné, že jejich problémy jsou považovány za jakýsi přívěsek, který se přidává jen z povinnosti či okrajově, pokud nejsou rovnou chápány jako pouhý škodlivý vedlejší produkt. Ve chvíli konkrétního řešení zůstávají opakovaně na posledním místě“. [7] Nezapomínejme na to, že chudí jsou, téměř vždy, oběťmi, nikoli viníky.

VÝZVY K NADĚJI

16. Tím, že se Svatý rok odvolává na dávná slova proroků, připomíná, že *plody země* nejsou určeny několika málo privilegovaným, ale všem. Je nezbytné, aby ti, kteří jsou bohatí, byli štědrými a uznali, že lidskou tvář mají i potřební. Mám na mysli zvláště ty, kteří nemají co jíst a pít. Hlad je ostudná rána na těle našeho lidství a vybízí nás všechny, aby se v nás hnulo svědomí. Opakuji svou výzvu, abychom „z peněz vynakládaných na zbraně a jiné vojenské výdaje založili světový fond, který může definitivně odstranit hlad a podporovat rozvoj nejchudších zemí, aby se jejich obyvatelé neuchylovali k násilným a falešným řešením nebo aby nemuseli opouštět svou vlast a hledat důstojnější život“. [8]

V perspektivě Svatého roku chci adresovat další naléhavou výzvu. Je určena národům, které se těší největšímu blahobytu. Kéž by uznaly závažnost mnoha učiněných rozhodnutí a stanovily, že *odpustí dluhy* zemím, které je nikdy nebudou moci splatit. Spíše než otázka velkorysosti je to otázka spravedlnosti, která je dnes zatížena novou formou nerovnosti, již jsme si vědomi: „Existuje totiž skutečný ‚ekologický dluh‘, především mezi Severem a Jihem, související s obchodní nerovnováhou, jež má dopad na ekologii, jakož i s neúměrným využíváním přírodních zdrojů, kterého se v průběhu dějin dopouštěly některé země.“ [9] Písmo svaté nás učí, že země náleží Bohu a my všichni jsme zde „cizinci a přistěhovalci“ (Lv 25, 23). Pokud ve světě opravdu chceme připravit cestu míru, snažme se odstranit dávné příčiny nespravedlnosti, smažme nespravedlivé a nesplacitelné dluhy, nasyťme hladové.

17. Na nadcházející Svatý rok připadne výročí, které je velmi významné pro všechny křesťany. Bude to *1700 let od okamžiku, kdy se slavil první velký ekumenický koncil, a to koncil Nicejský*. Je dobré si připomenout, že od dob apoštolů se pastýři při nejrůznějších příležitostech scházeli na sněmech, a to za tím účelem, aby se zabývali věroučnými tématy a otázkami disciplíny. V prvních staletích víry se konalo mnoho synodů jak na křesťanském Východě, tak na Západě, což poukazovalo na to, jak důležité je bdít nad jednotou Božího lidu a nad věrným hlásáním evangelia. Svatý rok bude významnou příležitostí ke konkretizaci této synodální formy, kterou křesťané dnes považují za stále nezbytnější způsob, jak lépe odpovídat na naléhavost evangelizace. Všichni pokřtění, každý se svým vlastním charismatem a posláním, jsou spoluzodpovědní za to, aby nejrůznější znamení naděje svědčila o přítomnosti Boha ve světě.

Nicejský koncil měl za úkol uchovat jednotu, která byla vážně ohrožena popíráním božství Ježíše Krista a jeho rovnosti s Bohem Otcem. Koncilu se zúčastnilo kolem tří set biskupů, kteří zasedali v císařském paláci a byli svoláni na popud císaře Konstantina 20. května 325. Po různých debatách se díky milosti Ducha Svatého všichni shodli na Vyznání víry, které dodnes recitujeme při slavení nedělní eucharistie. Koncilní otcové chtěli na začátku tohoto Vyznání poprvé použít výraz „*věříme*“ [10] jako svědectví toho, že v onom „*my*“ se coby jedno

společenství potkávají všechny církve a že všichni křesťané vyznávají stejnou víru.

Nicejský koncil je milníkem v dějinách církve. Výročí jeho konání je výzvou pro všechny křesťany, aby se spojili k chvále a díkyvdání Nejsvětější Trojici a zvláště Ježíši Kristu, Božímu Synu, který je „jedné podstaty s Otcem“ [11] a který nám odhalil toto tajemství lásky. Nicejský koncil je ale také výzvou pro všechny církve a církevní společenství, aby pokračovaly na cestě k viditelné jednotě, aby neúnavně hledaly cesty vhodné k dosažení stavu, který bude plně odpovídat Ježíšově modlitbě: „Ať všichni jsou jedno. Jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, tak i oni ať jsou v nás, aby svět uvěřil, že ty jsi mě poslal“ (Jan 17, 21).

Na Nicejském koncilu se projednával také termín slavení Velikonoc. V tomto ohledu dodnes existují různé názory, které znemožňují, aby se tato základní událost naší víry slavila ve stejný den, což se díky Prozřetelnosti stane právě v roce 2025. Kéž by se tato okolnost stala výzvou pro všechny východní a západní křesťany, aby učinili rozhodující krok k jednotě v záležitosti společného data pro slavení Velikonoc. Je dobré připomenout, že mnozí už dnes nemají ponětí o sporech, ke kterým docházelo v minulosti, a nechápou, proč by v této věci měly nadále existovat neshody.

ZAKOTVENÍ V NADĚJI

18. Naděje tvoří spolu s vírou a láskou trojici „božských ctností“, které vyjadřují podstatu křesťanského života (srov. 1 Kor 13, 13; 1 Sol 1, 3). V jejich nerozlučné jednotě je naděje tou, která věřícímu takřkajíc vstěpuje orientaci, určuje směr a cíl jeho existence. Proto apoštol Pavel vybízí: „V naději se radujte, v soužení buďte trpěliví, v modlitbě vytrvalí“ (Řím 12, 12). Ano, potřebujeme „překypovat nadějí“ (srov. Řím 15, 13), abychom věrohodně a přitažlivě svědčili o víře a lásce, které si neseme v srdci. Kéž je naše víra radostná a láska plná nadšení. Kéž je každý člověk s to se na druhého třeba jen usmát, projevit mu přátelství, bratrsky na něj pohledět, upřímně mu naslouchat nebo bezděčně posloužit, a to s vědomím, že v Ježíšově Duchu se tyto projevy mohou pro toho, kdo je

přijímá, stát plodným semínkem naděje. Ale co je základem naší naděje? Abychom to pochopili, bude dobré, když se zastavíme u důvodů naší naděje (srov. 1 Petr 3, 15).

19. „Věřím v život věčný.“ [12] Tak vyznáváme svou víru a v těchto slovech nachází křesťanská naděje stěžejní pilíř. Je to vpravdě „božská ctnost, kterou toužíme... po věčném životě jako po svém štěstí“. [13] Druhý vatikánský koncil říká: „Jestliže naopak tento božský základ a naděje ve věčný život chybí, je důstojnost člověka, jak se dnes můžeme často přesvědčit, vážně poškozena a záhady života a smrti, viny a bolesti zůstávají bez řešení, takže lidé nezdědka upadají do beznaděje.“ [14] My ovšem díky ctnosti naděje, v níž jsme byli spaseni, můžeme hledět na plynutí času s jistotou, že dějiny lidstva a každého z nás nesměřují do nějakého slepého bodu nebo do temné hlubiny, ale k setkání s Pánem slávy. Žijme tedy v očekávání jeho opětovného příchodu a v naději, že v něm budeme žít na věky. s tímto vědomím si osvojme srdečné zvolání prvních křesťanů, kterým končí Písmo svaté: „Přijď, Pane Ježíši!“ (Zj 22, 20).
20. Jádrem naší víry je Ježíš, který zemřel a vstal z mrtvých. Svatý Pavel, když nám několika slovy – používá jen čtyři slovesa – toto oznamuje, předává nám i „jádro“ naší naděje: „Vyučil jsem vás především v tom, co jsem sám přijal, že Kristus umřel ve shodě s Písmem za naše hříchy; že byl pohřben a že vstal z mrtvých třetího dne ve shodě s Písmem; že se ukázal Petrovi a potom Dvanácti“ (1 Kor 15, 3–5). *Kristus umřel, byl pohřben, vstal z mrtvých, ukázal se.* Prošel pro nás dramatem smrti. Otcova láska ho v síle Ducha Svatého vzkřísila a pro naši spásu učinila jeho lidství prvotinou věčnosti. Křesťanská naděje spočívá právě v tomto: tváří v tvář smrti, kdy se zdá, že všechno končí, se člověku dostává jistoty, že díky Kristu, jeho milosti, která nám byla dána ve křtu, „život... nezaniká, ale... naplňuje se“, [15] a to na věky. Ve křtu jsme vskutku spolu s Kristem pohřbeni a dostáváme v něm, Vzkříšeném, dar nového života, který pokořuje zed smrti a činí z ní průchod do věčnosti.

A když tváří v tvář *smrti*, onomu bolestnému odloučení, které nás nutí opustit to všechno, co je nám nejdražší, není možná žádná výmluva, bude nám Svatý rok příležitostí, abychom s neskonalou vděčností znovu objevili dar nového života, který jsme obdrželi ve křtu a který dokáže

proměnit ono drama smrti. V kontextu Svatého roku se jako příznačné jeví znovu přemýšlet o tom, jak bylo toto tajemství chápáno počínaje prvními staletími naší víry. Křesťané například po dlouhou dobu zhotovovali křtitelnice ve tvaru osmiúhelníku, a dosud můžeme obdivovat řadu starobyklých baptisterií, která jsou také osmiboká, jako v Římě u Svatého Jana v Lateránu. Tento tvar poukazuje na to, že v křestním prameni se začíná osmý den, tedy den vzkříšení, den, který jde za rámec obvyklého týdenního rytmu života, a tak otvírá běh času rozměru věčnosti, životu, který trvá na věky. Toto je cíl, ke kterému vztahujeme naše pozemské putování (srov. Řím 6, 22).

Nejpřesvědčivějšími svědky této naděje nám jsou *mučedníci*, kteří se díky své pevné víře ve zmrtvýchvstalého Krista dokázali vzdát samotného života zde na zemi, aby nezradili svého Pána. Žili ve všech dobách a je jich mnoho i dnes, možná více než kdy dřív. Jsou to vyznavači života, který nezná konce. Je zapotřebí, abychom střežili jejich svědectví, a tím umožnili, aby naše naděje byla plodná.

Mučedníci, příslušníci různých křesťanských tradic, jsou také semeny jednoty, neboť ztělesňují ekumenismus krve. Je proto mým velkým přáním, aby během Svatého roku nechyběly ekumenické slavnosti, které pomohou ozřejmit, jak bohaté je svědectví těchto mučedníků.

21. Co tedy s námi bude po smrti? S Ježíšem je za prahem smrti věčný život, který spočívá v plném společenství s Bohem, v patření na něj a v účasti na jeho nekonečné lásce. To, co nyní prožíváme v naději, to uvidíme ve skutečnosti. Svatý Augustin v tomto ohledu napsal: „Až k tobě úplně přilnu, nebude pro mne nikde bolesti, ani strasti a celý můj život oživne, jsa pln tebe.“ [16] Co je tedy tím, co charakterizuje plné společenství? Být šťastnými. Šťěstí je povoláním lidské bytosti, cílem, který se týká každého z nás.

Ale co je to štěstí? Jaké štěstí očekáváme a po jakém štěstí toužíme? Není to prchavé veselí, není to pomíjivé uspokojení, které, když už ho jednou dosáhneme, žádá stále víc a víc ve spirále žádostivosti, ve které není lidská duše nikdy nasycena, nýbrž je stále prázdnější. Potřebujeme štěstí, které se s konečnou platností uskuteční v tom, co nás naplňuje, tedy v lásce, takže už nyní budeme moci říci: „Jsem milovaný, tedy existuju. A budu existovat na věky v Lásce, která neklame a od které mě

nic a nikdo nebude moci odloučit.“ Připomeňme si ještě jednou slova apoštola Pavla: „A já jsem přesvědčen: ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížata, ani nic přítomného, ani nic budoucího, ani moci, ani výška, ani hloubka, a vůbec nic stvořeného nebude nás moci odloučit od Boží lásky v Kristu Ježíši, našem Pánu“ (Řím 8, 38–39).

22. Další skutečností spojenou s věčným životem je *Boží soud*, jak na konci našeho života, tak na konci věků. Umělci se často snažili ho zpodobnit – vzpomeňme na Michelangelovo *mistrovské dílo* v Sixtinské kapli –, a to ve shodě s teologickými koncepty své doby a s cílem vzbudit v těch, kdo se na jejich díla dívali, bázeň. Pokud je správné, že jsme si velice dobře a s vážností vědomi okamžiku, při kterém bude sečten a podtržen náš život, je zároveň třeba to vždy činit v kontextu naděje, božské ctnosti, která je oporou životu a umožňuje nám, abychom nepropadli strachu. Soud Bohem, který je láska (srov. 1 Jan 4, 8.16), nemůže nevycházet z lásky, zvláštním způsobem pak na tom, jak jsme ji více či méně uskutečňovali vůči nejpotřebnějším, ve kterých je přítomen Kristus, Soudce sám (srov. Mt 25, 31–46). Jde tedy o soud odlišný od soudů lidských a pozemských. Je třeba ho chápat jako pravdivý vztah s Bohem-Láskou a námi samými v rámci neproniknutelného tajemství Božího milosrdenství. Písmo svaté v tomto ohledu říká: „Takovým jednáním jsi poučoval svůj lid, že spravedlivý musí být lidumilný. Svým synům poskytujеш radostnou naději, že po hříchu dáváš příležitost k pokání... a očekáváme smilování, když jsme souzeni“ (Mdr 12, 19.22). Jak napsal Benedikt XVI.: „V okamžiku soudu zakoušíme a přijímáme převahu jeho lásky nad veškerým zlem ve světě i v nás. Bolest lásky se stává naším vykoupením a radostí.“ [17]

Soud se tedy týká spásy, v níž doufáme a kterou nám Ježíš získal svou smrtí a zmrtvýchvstáním. Směřuje tudíž k tomu, aby nám otevřel cestu k definitivnímu setkání s ním. A protože si v této souvislosti nelze představit, že by spáchané zlo zůstalo skryto, je třeba, aby bylo *očištěno*, aby nám bylo umožněno vejít s konečnou platností do Boží lásky. V tomto smyslu je pochopitelná nezbytnost modlit se za ty, kteří už dokončili svou pozemskou pouť. Jde o solidaritu prostřednictvím přímluvné modlitby, která nachází svou účinnost ve společenství svatých, ve

společném poutu, které nás spojuje v Kristu, prvorozeném mezi vším stvořením. Odpustky, které lze u příležitosti Svatého roku získat, jsou v síle modlitby určeny zvláště těm, kteří nás předešli, aby se jim tak mohlo dostat plného milosrdenství.

23. *Odpustky* vskutku umožňují objevit, jak bezmezná je Boží milosrdenství. Ne náhodou byl kdysi pojem „milosrdenství“ synonymem pro pojem „odpuštěk“, a to právě proto, že se jím chce vyjádřit úplnost Božího odpuštění, které nezná hranic.

Svätost pokání nám zajišťuje, že Bůh maže naše hříchy. Připomínají nám to útěchyplná slova žalmu: „On odpouští všechny tvé viny, on léčí všechny tvé neduhy. On vykupuje tvůj život ze záhuby, on tě věncí láskou a slitováním... Hospodin je milosrdný a milostivý, shovívavý a nad míru dobrotivý... Nejedná s námi podle našich hříchů ani podle našich vin nám neodplácí. Jak vysoko je nebe nad zemí, tak je velká jeho láska k těm, kdo se ho bojí. Jak vzdálen je východ od západu, tak vzdaluje od nás naše nepravosti“ (Žl 103, 3–4.8.10–12). Svátost smíření není jen krásnou duchovní příležitostí, ale představuje rozhodný, zásadní a nepostradatelný krok na cestě víry každého z nás. Tehdy dovolujeme Pánu, aby zničil naše hříchy, uzdravil naše srdce, pozvedl nás a objal, aby nám dal poznat svou něžnou a soucitnou tvář. Opravdu neexistuje lepší způsob, jak poznávat Boha, než ten, že se s ním necháme smířit (srov. 2 Kor 5, 20), že zakusíme jeho odpuštění. Nežříkejme se tedy Vyznání, ale objevme krásu této svátosti uzdravení a radosti, krásu odpuštění hříchů!

Nicméně jak víme z vlastní zkušenosti, hřích „zanechává stopy“. Hřích má důsledky, a to nejen viditelné navenek jako spáchané zlo, ale také vnitřní, neboť „každý hřích, i všední, vyvolává zhoubné lpění na tvorech, které musí být očištěno, buď zde na zemi, nebo po smrti ve stavu, jenž se nazývá očištěc“. [18] V našem lidství, slabém a přitahovaném zlem, tedy přetrvávají „zbytky hříchu“. A ty lze odstranit právě odpustky, a to vždy díky milosti Krista, který, jak napsal svatý Pavel VI., je „naším ‚odpuštěkem‘“. [19] Apoštolská penitenciárie zajistí vydání příslušných opatření stran toho, jak bude u příležitosti Svatého roku v praxi možné odpustky získat.

Pokud člověk zakusí úplné odpuštění hříchů, nemůže jinak než otevřít své srdce a mysl *odpuštění druhým*. Odpuštěním se nepředělá minulost, odpuštění nemůže změnit to, co se už stalo. Může však změnit budoucnost a umožnit to, že budeme žít jinak, bez zášti, jízlivosti a pomsty. Budoucnost projasněná odpuštěním se dokáže dívat na minulost jinými očima, pokojněji, i když ještě zalitými slzami.

V předchozím, a to mimořádném Svatém roce jsem ustanovil *misio-náře milosrdenství*, kteří nadále plní své důležité poslání. Mohou také během nadcházejícího Svatého roku vykonávat svou službu tím, že budou navracet naději a zprostředkovávat odpuštění pokaždé, když se na ně hříšník s otevřeným srdcem a kající duší obrátí. Kéž jsou nadále nástroji smíření a pomáhají druhým hledět do budoucnosti s nadějí v srdci, která má svůj původ v Otcově milosrdenství. Přeji si, aby biskupové využili jejich drahocenné služby zvláště tak, že je vyšlou tam, kde je naděje podrobována tvrdé zkoušce, jako ve věznicích, nemocnicích a tam, kde je pošlapávána lidská důstojnost, v těch nejnuznějších a ponižujících podmínkách, aby nikdo nezůstal bez možnosti přijmout Boží odpuštění a útěchu.

24. Nejdůvěryhodnějším svědkem naděje je *Matka Boží*. V ní vidíme, že naděje není pošetilým optimismem, ale darem, který je nám z milosti dán do reality života. Pokaždé když se Maria podívala na svého Syna, jako každá matka myslela na jeho budoucnost, a jistě v jejím srdci zůstala vryta slova, která jí v chrámě řekl Simeon: „On je ustanoven k pádu a k povstání mnohých v Izraeli a jako znamení, kterému se bude odporovat – i tvou vlastní duší pronikne meč – aby vyšlo najevo smýšlení mnoha srdcí“ (Lk 2, 34–35). A pod křížem, když viděla trpět a umírat nevinného Ježíše, a ačkoli pociťovala mučivou bolest, opakovala své „ano“, aniž by ztratila naději a důvěru v Pána. Tímto způsobem měla pro nás podíl na naplnění toho, co její Syn řekl, totiž že „bude muset mnoho trpět, že bude zavržen od starších, velekněží a učitelů Zákona, že bude zabit, ale po třech dnech že vstane z mrtvých“ (Mk 8, 31). A tím, že z lásky tuto bolest snášela, stala se naší Matkou, Matkou naděje. Není náhodou, že lidová zbožnost nadále vzývá Pannu Marii jako *Stella maris*, Hvězda mořská. Nazývá ji jménem, které vystihuje jistou naději, že v bouřlivých situacích našeho života nám Matka Boží přijde na pomoc, povzbudí nás a vybídne k tomu, abychom důvěřovali a dál doufali.

V této souvislosti rád připomínám, že chrám Panny Marie Guadalupské v Mexico City se připravuje na oslavy, které se budou konat v roce 2031, a to u příležitosti 500. výročí prvního zjevení Panny Marie. Matka Boží nám prostřednictvím mladého Juana Diega sdělila převratné poselství naděje, jež i dnes opakuje každému poutníkovi a věřícímu: „Nejsem zde snad já, která jsem tvou matkou?“ [20] Podobné poselství vtiskuje do lidských srdcí nescíselně mariánských svatyní rozestých po celém světě. Ty jsou cílem zástupů poutníků, kteří Matce Boží svěřují své starosti, bolesti a naděje. Kéž jsou v tomto Svatém roce poutní místa svatými místy, kde se přichozím dostane přijetí, a výsadními místy, kde lze načerpat naději. Zvu poutníky, kteří přijdou a přijedou do Říma, aby se zastavili a pomodlili ve zdejších mariánských svatyních, a tak uctili Pannu Marii a prosili ji o ochranu. Jsem pln důvěry, že všichni, zvláště ti, kteří trpí a strádají, budou moci zakusit blízkost té nejlaskyplnější z matek, která nikdy neopouští své děti, té, která je pro svatý lid Boží „znamením jisté naděje a útěchy“. [21]

25. Na cestě vstříc Svatému roku se vraťme k Písmu svatému a naslouchejme následujícím slovům jako těm, která jsou adresována nám: „Mějme mocné povzbuzení my, kdo jsme našli útočiště v nabídnuté naději. V této naději máme bezpečnou a pevnou kotvu pro duši. Ona proniká až do samého vnitřku nebeské velesvatyně, kam pro nás jako předchůdce vstoupil Ježíš“ (Žid 6, 18–20). Je to velká výzva k tomu, abychom nikdy neztráceli naději, která nám byla dána, a abychom se jí pevně drželi, a tak našli útočiště v Bohu.

Obraz kotvy je výstižný, pomáhá nám pochopit stabilitu a jistotu, kterou uprostřed rozbouřených vod života máme, pokud důvěřujeme Pánu Ježíši. Životní bouře nás nikdy nepřemohou, protože jsme díky milosti zakotveni v naději, která nás uschopňuje žít v Kristu a překonat hřích, strach a smrt. Tato naděje je daleko větší než to, co nám může přinášet každodenní uspokojení a co může zlepšovat podmínky našeho života. Tato naděje nás přenáší přes zkoušky, kterým jsme podrobováni, a povzbuzuje nás, abychom šli dál, aniž bychom z očí ztráceli velikost cíle, ke kterému jsme povoláni, cíle, kterým je nebe.

Nadcházející Svatý rok se tedy ponese ve znamení naděje, která nezná západu, naděje v Boha. Kéž nám tento čas také pomůže znovu nalézt potřebnou důvěru jak v církvi, tak ve společnosti, v mezilidských vztazích, v mezinárodním dění, v podpoře důstojnosti každého člověka a v úctě ke stvoření. Kéž se svědectví věřících stane pro svět kvasem ryzí naděje, předzvěstí nových nebes a nové země (srov. 2 Petr 3, 13), kde má svůj domov spravedlnost a svornost mezi národy, které očekávají naplnění toho, co Pán slíbil.

Kéž nás již od této chvíle naděje přitahuje a dovolme, aby se jí naším prostřednictvím nakazili ti, kteří po ní touží. Kéž jim svým životem můžeme říkat: „Čekej na Hospodina. Buď pevný, posilni své srdce! Ano, čekej na Hospodina!“ (Žl 27, 14). Kéž síla naděje naplňuje naši přítomnost, když s důvěrou očekáváme příchod Pána Ježíše Krista, kterému patří chvála a sláva nyní i na věky.

Dáno v Římě, u Svatého Jana v Lateráně, 9. května, o slavnosti Nanebevstoupení Páně, roku 2024, dvanáctého roku mého pontifikátu.

FRANTIŠEK

[1] Augustin, *Promluvy*, 198 augm., 2. || [2] Srov. *Chvalozpěv stvoření*, <https://www.ofm.cz/2015/07/27/chvalozpev-stvoreni/> || [3] Srov. František: bula *Misericordiae Vultus* (11. dubna 2015), č. 1–3. || [4] konstituce *Gaudium et spes* (7. prosince 1965), č. 4. || [5] František: encyklika *Laudato si'* (24. května 2015), č. 50. || [6] Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 2267. || [7] František: *Laudato si'*, op. cit., č. 49. || [8] František: encyklika *Fratelli tutti* (3. října 2020), č. 262. || [9] František: *Laudato si'*, op. cit., č. 51. || [10] Nicejské vyznání víry. || [11] Ibid. || [12] Apoštolské vyznání víry. || [13] *Katechismus katolické církve*, č. 1817. || [14] konstituce *Gaudium et spes*, op. cit., č. 21. || [15] Český misál, Preface za zemřelé I. || [16] Augustin: *Vyznání*, X, 28. || [17] Benedikt XVI.: encyklika *Spe salvi* (30. listopadu 2007), č. 47. || [18] *Katechismus katolické církve*, č. 1472. || [19] Pavel VI.: apoštolský list *Apostolorum limina* (23. května 1974), II. || [20] Nican Mopohua, č. 119. || [21] konstituce *Lumen gentium* (21. listopadu 1964), č. 68.